

HE 191/2025 vp

Valtioneuvostolle

Yliopistolain 68 §:n 2 momentin mukaisesti kutsuttuna käyttämään puhevaltaa valtioneuvostossa esitän hallituksen esityksestä eduskunnalle yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta seuraavaa.

Lakiehdotusten tavoitteet väestön koulutustason nostamisesta ja korkeakoulututkinnon suorittamisen mahdollistamisesta mahdollisimman monelle sellaiselle henkilölle, jolla tutkintoa tai opiskeluoikeutta ei vielä ole, ovat kannatettavia.

On kuitenkin epäselvää, voidaanko nyt ehdotetuilla lakimuutoksilla saavuttaa niitä tavoitteita, joihin ehdotuksilla pyritään. Opiskeluoikeudesta luopuminen kesken opintojen vaikuttaa todennäköisesti vain vähäisesti opiskelijoiden kokonaismäärään varsinkin niissä tyypillisissä tapauksissa, joissa opiskelemaan otetaan vuosittain jatkuvasti ministeriön kanssa sovitun mukainen maksimimäärä. Rajoitus katsoo ajassa taakse päin ja aiemmin vastaanotettuun ja siitä myöhemmin luovuttuun paikkaan ei välttämättä saada uutta opiskelijaa. Uuden opiskelijan saaminen täydennyksenä ei onnistu varsinkaan aloilla, joilla opiskelijat toimivat yhtenäisinä vuosikursseina. Muutoksen vaikutuksia opiskelijoiden hakukäyttäytymiseen on myös vaikea ennakoita, mikä on tuotu esiin myös lakiesityksissä.

Lakiesitykset esitettyssä varsin kiireisessä aikataulussa aiheuttavat lisätyötä, joihin yliopistot ja tietojärjestelmät eivät ole varautuneet. Tämä tulee todennäköisesti aiheuttamaan alkuvaiheissa lisätyövoiman tarvetta ja myös lisäkustannuksia.

Teknisesti muutos ei ole käytännössä mahdollinen ilman Opetushallituksen Opintopolku-järjestelmän kehittämistä, joten tähän tulee panostaa, jotta korkeakoulut pystyvät toimimaan niiltä edellytetyllä tavalla.

Opiskelijavalinnoissa on pyritty tarjoamaan kohdistetusti suuri osa paikoista ensikertalaisille. Tämä on myös toimenpide, jolla on myös pyritty lisäämään tutkinnon suorittaneiden osuutta ikäluokasta. Jos kahden tutkinnonsuoritusoikeuden omaavien opiskelijoiden toisen tutkinnon osuus pyrittäisiin vapauttamaan uusille opiskelijoille, eräs vaihtoehto olisi ensikertalaiskiintiön vastaava kasvattaminen. Hakijoiden tasapuolisen kohtelun vuoksi myös ei-ensikertalaisilla hakijoilla tulee olla kohtuullinen mahdollisuus saada tutkinnonsuoritusoikeus, ja ensikertalaiskiintiön nostaminen pienentäisi ei-ensikertalaisten mahdollisuudet hyvin pieniksi.

Huomautan vielä, että yliopisto saa rahoitusta suoritetuista tutkinnoista, jolloin kesken jäänyt tutkinto ja poisotettu opinto-oikeus vaikuttavat myös yliopiston talouteen.

Edellä esitettyjen huomioiden jälkeen tuon esille kantamani, että lakiehdotukset ohjaavat yliopistojen opiskelijavalintoja, opetus- ja hallintoresursseja sekä talouteen liittyviä muita

näkökulmia oikeaan suuntaan. Vähäinenkin vaikutus korkeakoulutettujen osuuteen on tarpeen Suomen hyvinvoinnin ja talouden kehittymisen kannalta. Kannatan esitettyjä lakimuutoksia.

Helsingissä 11. päivänä joulukuuta 2025

Kaarle Hämeri

Kansleri

Helsingin yliopisto